

JOHAN HAKELIUS:

En öppen tid

Hur skall man läsa Olof Ehrenkronas bok *En öppen tid*?

Som man vanligen läser en bok av essäslag? Som Göran Rosenbergs *Medborgaren som försvann*, Anders Isakssons *Alltid mer, aldrig nog* eller Janerik Larssons och Markus Uvells *Den goda politiken*, för att ta några ur den numera rätt ansevärd mängden av svenska texter i genren?

Kanske. Men det är svårt att läsa *En öppen tid* på detta sätt. Skälet är enkelt: Olof Ehrenkrona har arbetat nära Gösta Bohman, Ulf Adelsohn och Carl Bildt. Han är i dag "knuten till den moderata partiledningen", som medlemstidningen *Medborgaren* uttrycker det. Hans inflytande över moderat politik är således avsevärd. Det framgår inte minst av Gunnar Hökmarks partipolitiskt

anstrukna förord till boken, vilken för övrigt är utgiven av moderaterna och medborgarskolan.

Hurså, kanske någon frågar sig. Är det inte bra att moderaterna uppmuntrar till friare tänkande? Varför läsa *En öppen tid* med avsändaren snarare än innehållet för ögonen?

Oklart syfte

Ja, varför det? Ändå kommer jag under läsningen på mig själv med att gång på gång ställa frågor av en typ jag inte ställer då jag läser Anders Isaksson eller Göran Rosenberg. I vilken utsträckning är t ex boken författarens egen och i vilken grad är det den moderata partiledningens, i den mån väsentliga åsiktskillnader mellan dessa båda finns? Är den ett av flera försök till diskussion på det "öppna torg" moderaterna säger sig vilja skapa? Eller är den en skrift som fastställer torgytans storlek och

beläggning – ett ramverk för diskussionen i sig? Är det en inledning eller en avgränsning?

Jag vet faktiskt inte. Att det i förordet står att boken "är till för att ge bränsle om hur vi (moderaterna, min ann) utvecklar arbetet med ett öppet parti" gör mig egentligen inte klokare. Det är just den uttalade strävan efter det öppna partiet som gör det svårt att bortse från vilken roll boken är tänkt att spela.

Kanske är det en god idé att låta det öppna partiarbetet börja med att Bildtgenerationens chefadeolog håller inledningsanförande. Kanske ger det en mer överskådlig diskussion än vad t ex en antologi med bidrag från flera olika borgerliga skribenter skulle ge. Men i ett parti med stark auktoritetstro och en relativt liten och uniform ledargrupp är det naturligtvis också riskabelt.

Öppenhet måste rimligen innebära en strävan att se sådant som har förbisetts och söka efter det språk som inte har talats. Öppenhet kräver

---

En öppen tid. Av Olof Ehrenkrona, utgiven av Moderaterna och Medborgarskolan, 1996.

snarare en vilja att lyfta fram de idémässiga spänningar moderaterna bär inom sig, för att på så sätt skapa en fruktbar dynamik, än en vilja att redan från början konstruera en färdig syntes. En sådan övning kräver mångfald och ett visst mått av distans. Att avkräva Olof Ehrenkrona distans, efter att i så många år spelat en så viktig roll inom det moderata ledarskiktet, vore orimligt. Och Ehrenkrona kan inte ensam skapa moderat mångfald.

Med detta inte sagt att *En öppen tid* är en ointressant bok, långt därifrån. Som alltid när Olof Ehrenkrona håller i pennan är texten samtidigt lättläst och innehållsrik. Ingen som läser boken kan heller tvivla på författarens breda kunskap och förmåga till analys.

Trovärdig arbetshypotes

Titeln är inte vald på måfå. Det finns naturligtvis en koppling till "det öppna torget" och "det öppna partiet", men främst anspelar titeln på författarens övertygelse om att vi lever i en tid som avkräver oss omprövning och vägval. Marknadsökonomi och demokrati har erövrat världen. En ny teknisk och vetenskaplig revolution sköljer över oss. Efterkrigstidens kollektiva självuppfattning är inte längre giltig. Vi måste finna en ny. Vårt val, vilket det än blir, kommer att bestämma vår och våra efterlevandes framtid. Vår tid är öppen.

Som arbetshypotes är detta trovärdigt. Påståendet att vi lever i en

brytningstid har säkert upprepats i hundratals politiska tal och tusentals middagstal de senaste åren. Vore det bara en tom fras skulle vi ha slutat lyssna för länge sedan. Men vi lyssnar ännu.

De flesta av oss läser nog också med intresse de kapitel i *En öppen tid* som beskriver de snabba förändringarna i omvärlden, trots att vi känner igen de flesta: Östeuropas och Rysslands befrielse, Sydostasiens snabba marsch från fattigdom till välstånd, marknadsekonomin seger över planekonomin, mikrochipsets lågmälda revolution och politikens identitetskris. Vi läser det därför att vi vet att det är stort, därför att vi förstår att det – även för oss som individer – betyder förändring av ett slag som vi aldrig upplevt tidigare. Vi läser det därför att vi vill veta hur vi skall förhålla oss till allt detta: vilken roll vi skall spela och hur vi skall bära oss åt för att spela den väl.

Det finns utan tvekan ett lustfyllt drag i detta sökande. Den öppna tiden innebär möjligheter. Och Olof Ehrenkrona skäms inte för sin optimism. Världen har blivit bättre, rikare och friare, konstaterar han, och den kommer sannolikt att fortsätta längs detta spår. Problemfritt blir det inte – något sådant som en problemfri tillvaro finns inte – men de som fångar möjligheterna har all anledning att förvänta sig en ljus framtid.

Men så har vi Sverige. Som en genant fläck på vårkavajen, en påminnelse om världen före datachipset

och Berlinmurens fall. Självförstärkande strukturer håller politiker (främst socialdemokratiska), medborgare och medier i sitt våld. Strukturer vars sega livskraft för Sverige mot en långsam död. Den andra sidan av Ehrenkronas globala optimism är således en nationell pessimism. Den svenska välfärdsstatens efterföljare blir kanske "ett riktigt skitsamhälle". När världen blir rikare och friare blir Sverige fattigare och ofriare.

Skitsamhälle i antågande

Det är inte svårt att nicka instämmande då man läser en sådan analys. För precis som Olof Ehrenkrona påpekar finns redan tecken på att skitsamhället är i antågande: arbetslösheten, den proletariserade medelklassen, nyfattigdomen, renässansen för dumpopulismen och nostalgien. Det är inte heller svårt att på det stora hela hålla med om beskrivningen av huvudfienden: den socialdemokratiska maktapparaten vars båda huvudgrenar tappert kämpar för att dra landet med sig i Rörelsens fall.

Ändå känns det aningen fattigt.

Olof Ehrenkrona vet hur det är och hur han vill ha det. Men i *En öppen tid* finns inte särskilt många idéer om hur man tar sig från här till där, om man undantar den självklara lösningen: att svensken i gemen ansluter sig till Ehrenkronas syn på världen. Däremot finns ett stort mått av undertryckt besvikelse, på press och etermedia, och ytterst på svenska folket. Varför kan inte medierna

stödja förändringen? Varför bejakar inte svenskarna förnyelsen? Varför lever vi i ett så hopplöst land?

Ingen med övertygelsen att Sverige behöver förändras för att inte sälla sig till raden av havererade samhällsprojekt saknar förståelse för denna frustration. Men skall moderaterna undvika att utvecklas till en samtalsklubb för desillusionerade utlandsvenskar måste det viktigaste samtalet vara det som söker vägar förbi frustrationen. Och då måste partiet börja med att se sig självt i spegeln.

Ny strategi nödvändig

Inte för att moderaterna är det parti som är i störst behov av självkritik, utan helt enkelt därför att konstruktiv problemlösning måste ta sin utgångspunkt i det man kan göra, inte i det man inte kan göra.

Sossarna är hopplösa, men moderaterna kan inte reformera dem.

Medieeliten sjunger inte förnyelsens lov, men moderaterna kan inte räkna med att den kommer att ändra sig på Ehrenkronas eller någon annans uppmaning.

Folket är ovilligt att "bejaka förnyelsen och sätta sitt hopp till förändringen". Och så kommer det att förbli om inte moderaterna lyckas övertyga det om motsatsen. Alternativet att välja ett nytt folk är kanske lockande, men inte mycket att hoppas på..

Nyckeln till förändring ligger naturligtvis i denna senare punkt: att övertyga folket, eller åtminstone en stor del av det. Den moderata

strategin för att uppnå detta har hittills till stor del bestått i att tala om varför förnyelsen är nödvändig. Sedan har partiet sagt det igen. Och igen. Och igen.

Strategin har inte fungerat särskilt väl utanför de kretsar – inte sällan män i större städer – vars grundinställning redan från början varit positiv. Det räcker inte så långt.

En öppen tid är en bra bok. Den är bättre än den genomsnittliga svenska essän. Men det faktum att Ehrenkrona är sin generations moderate ideolog och att hans bok är tänkt att spela en viktig roll i arbetet med "det öppna partiet" ställer också höga krav på självinsikt och -prövning. Jag tycker inte att dessa krav uppfylls.

Författaren konstaterar t ex att begreppet "politiker" används alltför oförsiktigt i det offentliga samtalet. Den skillnad som finns mellan (många) moderata politiker och socialdemokratiska politiker uppmärksammas inte.

Själlöst esperanto

Det är nog sant. Men det är nog också sant, och mer intressant, att de allra flesta svenskar inte upplever någon större skillnad mellan sossar och moderater, utan att för den skull vara mediasamhällets offer. När Ehrenkrona lyssnar på en debatt i Studio ett eller Kvällsöppet hör han kanske två distinkta åsikter brytas mot varandra. Men herr Svensson hör bara ett entonigt bla, bla, bla.

Vad beror det på? I vilken utsträckning är moderaterna med-

” Folket är ovilligt att "bejaka förnyelsen och sätta sitt hopp till förändringen". Och så kommer det att förbli om inte moderaterna lyckas övertyga det om motsatsen. ”

skyldiga till den politiska klassens enhetliga och själlösa esperanto?

Och är det bara rädslan för det oprövade och oviljan att släppa erövrade privilegier som gör det svårt för moderaterna att få gehör för sitt förnyelseprojekt? Eller finns det andra skäl som har mer att göra med avsändaren än mottagarna?

En av välfärdsstatens stora paradoxer är att klyftan mellan den vardagliga verkligheten och politiken bara blivit större och större ju mer politiken gripit in i vår vardag. För många är det lika främmande att engagera sig i en politisk diskussion som det är för lekmanen att lägga sig i en skråsamtal mellan två reaktorfysiker: samtalet har inte med min verklighet att göra.

I vilken utsträckning har moderaterna del i det fortsatta upprätthållandet av denna paradox? I vilken utsträckning är detta ett skäl till att politiken saknar kraft att förändra? Och hur kan i så fall moderaterna finna en väg att tala om de stora förändringarna i den vardagliga verklighetens små, men engagerande, termer?

Och hur är det med förhållandet elit-massa? Är den senaste tidens affärer bara ett tecken på socialdemokratins förfall, som Ehrenkrona tycks hävda, eller är affärerna bara ett symptom på ett bredare och mer allmänt problem? Är t ex de ihärdiga men ohörda uppmaningarna från moderaternas sida att omfamna förändringen ett annat uttryck för främlingskapet mellan en politisk elit

och en folklig massa? Och hur är det med den i moderata kretsar spridda förhoppningen att EU och EMU skall agera vallhundar för att driva en motsträvig och trögtänkt svensk allmänhet framåt? Vad säger den förhoppningen om den politiska kulturen inom moderaterna?

Ingen kan leverera färdiga svar på frågor som dessa. Några av dem kanske inte ens kan besvaras. Och det

råder säkert, på goda grunder, delade meningar om vissa av frågornas relevans. Men En öppen tid, sina förtjänster till trots, saknar i mitt tycke alltför många resonemang av detta slag för att ensam kunna utgöra en fertil mylla för framväxten av ett öppet parti.

Olof Ehrenkrona behöver, kort sagt, konkurrens. Ge honom det.

SVEN OTTO LITTORIN:

Amerikansk litteratur

Att skriva några rader om ny amerikansk politisk litteratur är ungefär som att i efterhand försöka beskriva samtliga närvarande under ett bankrån. Nog minns man en och annan, kanske till och med fattar tycke för dem, men många, många glöms i det allmänna debaklet som präglar ett valår som detta.

Därför är denna läslista bara en enkel och högst personlig beskrivning av vad som finns därute. Flera av Tidskriftens läsare kan säkert komplettera med egna favoriter.

Den vanligast förekommande boktypen, och den mest lättglömda, är förstas alla de pocketböcker som i

valtider ges ut av hoppfulla presidentkandidater. Lamar Alexander gjorde det. Phil Gramm också. Men den intressantaste av alla dessa "allt-bra-jag-ska-göra-för-landet-böcker" är nog trots allt författad av en icke-kandidat. *My American Journey*, Colin Powells självbiografi från förra året, skulle ha kunnat utgöra en fantastisk plattform om Powell ställt upp.

Nu verkar det inte bli så, även om allt tyder på att Dole gör vad han kan för att få Powell som vicepresidentkandidat. Vi som läser politisk litteratur får nog istället vända oss till de övriga kandidaterna för att få en fingervisning om vad som blir huvudfåran när valkampanjen hettar till i höst.

Men jag vill först rikta uppmärksamheten mot ytterligare en bok av en icke-kandidat. Tidigare i år kom Hillary Clintons *It Takes a Village – And Other Lessons Children Teach Us*. Hillary tar med oss på ett 300 sidor långt kampanjtal som *Business Week* beskriver som "one of the most cynical publishing undertakings in recent memory."

Jo, det kan man nog säga. Boken förespråkar ett slags clintonsk kommunitarianism, där titeln alluderar på ett afrikanskt ordstäv där det sägs att det behövs en hel by för att uppfostra ett barn. Samhället måste, menar Hillary, sträva efter att åter bli en by där vi hjälps åt att bygga framtiden. Men bortom de vackra orden återstår